

ІСТОРІЯ ПОДІЛЛЯ

УДК 94(47+57) «1919/1923»:343.197

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-30-43-49>**Віталій Гавришук**Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
аспірант (Україна)

Організація та діяльність Подільського губернського революційного трибуналу в 1919 р.

Анотація. У статті досліджено процес формування та діяльності Подільського губернського революційного трибуналу в початковий період його існування. Проаналізовано організаційно-правовий аспект його функціонування. Визначено особливості створення даного органу з врахуванням військово-політичної та соціально-економічної ситуації на Поділлі. Розкрито особливості формування кадрового складу губернського революційного трибуналу. Досліджено масштаб проведення репресивної політики революційним трибуналом, визначено його взаємозв'язок з іншими місцевими репресивними органами, визначено місце в системі карально-репресивних заходів радянської влади в регіоні.

Ключові слова: революційний трибунал, Поділля, радянський суд, карально-репресивні органи, репресії, надзвичайні комісії.

Процес розбудови української держави на сучасному етапі відбувається у складний та переломний момент вітчизняного державотворення. Чіткий вектор цивілізаційного розвитку України спрямований на інтеграцію в європейське співтовариство з його невід'ємними принципами поваги до людської гідності та дотримання прав і свобод людини і громадянина зумовлює необхідність перегляду та удосконалення української правоохоронної системи. Вона у дусі Конституції України та загальноприйнятих європейських норм повинна також забезпечувати непорушність окреслених цінностей. Насамперед для реалізації вищевказаних завдань важливим є реформування та удосконалення судової системи України. Реалізація цього завдання не може бути здійснена без врахування історичного досвіду формування судової влади на українській території в радянський період, який, попри втрату ідеологічної складової та теоретично-організаційної перебудови значною мірою, став базою формування вітчизняного судоустрою. У цьому контексті важливо переглянути роль особливих судових органів якими були революційні трибунали (далі – ревтрибунали) в перші роки існування радянської влади в Україні, що наклали значний відбиток на процес формування радянського судоустрою.

Метою статті є дослідження процесу формування Подільського губернського революційного трибуналу (далі – губревтрибуналу) після відновлення радянської влади на Поділлі в березні 1919 р. та відображення його діяльності до звільнення території Поділля Директорією УНР та УГА в серпні 1919 р.

Аналізуючи історіографію проблеми варто зазначити, що діяльність Подільського губревтрибуналу була предметом вивчення окремих дослідників. Цій проблемі безпосередньо присвячені публікації С.Л. Сергійчука[13; 14]. Він же, у співавторстві з П.С. Григорчуком, проаналізували взаємодію Подільського губревтрибуналу та губНК [3]. Окремо варто виокремити колективну монографію за редакцією І. Б. Усенка[16], в якій відображено діяльність ревтрибуналів в УСРР у контексті функціонування радянської судової системи. Заслуговеє на увагу робота Р.С. Абдуліна[1], який в загальному окреслив місце та роль ревтрибуналів в системі радянського судового управління. Окремі аспекти діяльності ревтрибуналів у своїх статтях висвітлювали: Д.Б. Павлов[12], Г.С. Черевичний, Р.М. Даниленко[17] та інші дослідники.

Після захоплення більшовиками території України на початку 1919 р. тут одразу ж почали створюватися радянські центральні та місцеві органи влади. Особлива увага приділялась органам правосуддя. Адже, згідно з теоретичними настановами В. Леніна, безумовним завданням пролетарської революції було не реформування судових установ, а повне знищення усього старого суду та його апарату[9, с. 162-163]. Тому, декретом РНК УСРР «Про суд» від 14 лютого 1919 р. на території України були ліквідовані всі судові установи, що існували тут до утвердження радянської влади (генеральний суд, судові палати, окружні суди, мирові судді, з'їзди мирових суддів, військові, морські, волосні та ін.) та установи і організації, що функціонували при них (прокурорський нагляд, нотаріат, присяжна і приватна адвокатура, інститути судових слідчих та судових приставів та ін.). Натомість, утворювалася система народних судів і ревтрибуналів[15, с. 155].

Саме на ревтрибунали покладалося завдання розглядати найбільш небезпечні для радянської влади злочини. Їм були підсудні справи про: 1) контрреволюцію; 2) державну зраду 3) шпигунство; 4) посадові злочини і саботаж; 5) спекуляцію; 6) інші справи, передані на розгляд ревтрибуналів постановами губернського виконавчого комітету (далі – губвиконкому)[15, с. 157]. Враховуючи особливу підсудність ревтрибуналів, можна стверджувати, що вони цілком відповідали поглядам В. Леніна на пролетарський суд як на «дуже швидку», суто каральну машину, спрямовану на «придушення експлуататорів»[12, с. 3]. У зв'язку з цим можна погодитися з думкою Р. Абдуліна, який, характеризуючи радянський суд, вважав, що його основними ознаками були нещадність та класова ненависть[1, с. 48].

Після захоплення більшовиками в березні 1919 р. м. Вінниці тут почали створюватись радянські органи місцевої влади. Передусім був сформований губернський революційний комітет, на юридичну колегію якого і покладалось завдання організації Подільського губревтрибуналу[14, с. 56]. Постановою вищезначеної колегії від 9 квітня 1919 р. була організована канцелярія губревтрибуналу. У цей же день був сформований штат співробітників канцелярії, який складався із секретаря губревтрибуналу, його помічника, 5 конторників, реєстратора, друкаря та трибунального виконавця. [5, арк. 52].

Загалом процес створення та організації Подільського губревтрибуналу відбувався у складних умовах. Зокрема, Подільська губернська економічна нарада відзначала: «З перших кроків встановлення радянської влади на Поділлі на початку 1919 р. перед організованим відділом юстиції постало складне завдання: стати провідником нових засад проголошеного революцією права і суду. Розпочавши із знищення дореволюційних судових установ, відділ юстиції взявся за організацію нових судових апаратів – революційного трибуналу і народних судів. Нестача знань і революційного досвіду, не налагоджений зв'язок з центром, безмірна складність проблем у господарських галузях нового будівництва, що зміщували на задній план органи юстиції, гострота форм громадянської війни і відсутність необхідних кадрів для створення нових апаратів революційного суду - всі ці фактори сповільнювали темпи роботи»[14, с. 56]. Окрім цього, роботу Подільського губревтрибуналу ускладнювало недостатнє матеріальне забезпечення. Так, приміром, в канцелярії трибуналу була лише одна друкарська машина, але і вона була взята у відділі юстиції губвиконкому для тимчасового користування[5, арк. 37].

На початку своєї діяльності Подільський губревтрибунал керувався «Тимчасовим положенням про народні суди і революційні трибунали» затвердженим 14 лютого 1919 р. вищезгаданим декретом «Про суд». Згідно з положенням ревтрибунали створювались з розрахунку не менше одного на губернію. Для сприяння ревтрибуналам формувалась колегія особливих народних слідчих (далі – оснарслідчих), колегія обвинувачів, колегія правозаступників і трибунальні виконавці. Члени ревтрибуналу, колегії обвинувачів, правозаступників і оснарслідчі обирались виконкомом із числа осіб, які не позбавлені виборчих прав. Обрання трибунальних виконавців було компетенцією ревтрибуналу. Про політичну спрямованість їх діяльності свідчило те, що їх склад повинен був бути, за винятком трибунальних виконавців, «суто партійним». Члени ревтрибуналу як і оснарслідчі обирались на шестимісячний строк. При цьому губвиконком наділявся правом дострокового їх звільнення[15, с. 155-157; 4, арк. 56]. Тому твердження авторів колективної монографії «Судова влада в Україні...», які вважають що формування суду та склад суддівського корпусу в УСРР в період становлення радянського судоустрою відбувались за демократичним принципом, ні в якій мірі не може стосуватись ревтрибуналів[16, с. 386]. Адже їх організація, призначення та звільнення суддів залежало від губвиконкомів, які так само були підпорядковані більшовицькому центру [17, с. 26].

На початку своєї діяльності колегія губревтрибуналу складалась із 5 членів. Згідно з постановою Подільського губвиконкому від 26 квітня 1919 р. головою губревтрибуналу був призначений 21-річний Є. Едельштейн (псевдонім – «товариш Філіпов»). У цей же день було призначено і членів колегії, якими стали Т. Григоренко, В. Топчий, Ф. Воловик і Є. Головатенко[6, арк. 5; 10, с. 221]. Є. Едельштейн був вихідцем із м. Тельши (нині Литва), мав середню освіту (закінчив Ризьку гімназію із золотою медаллю), незважаючи на молодий вік, мав досвід партійної та державної діяльності. З 1915 р був членом партії більшовиків, займався пропагандистською діяльністю, був членом Київської ради робітничих і солдатських депутатів, а після захоплення на початку 1918 р. більшовиками м. Вінниці, нетривалий час головував у Вінницькому міському виконкомі. Нетривалою була кар'єра Є. Едельштейна і на посаді голови Подільського губревтрибуналу. 23 травня 1919 р. в бою з літинським отаманом Я. Шепелем, який спробував захопити Вінницю, він був смертельно поранений[2, с. 17, 83, 121-125; 8, с. 196; 10, с. 220-221].

Після цього губревтрибунал очолив В. Красноленський, який уже з 18 травня 1919 р. почав виконувати обов'язки голови. Варто зауважити, що усі члени губревтрибуналу були комуністами. Практично усі вони були досить молодого віку. Наприклад, В. Красноленському було 26 років, усім іншим членам 25 (окрім Є. Головатенка, якому було 33 роки). Невисоким був і освітній рівень членів трибуналу. Якщо В. Красноленський мав вищу освіту, то усі інші члени – лише початкову. Зокрема, В. Топчий та Є. Головатенко мали 2-класну народну освіту, Ф. Воловик – домашню, а Т. Григоренко закінчив церковно-приходську школу.

Характер попередньої діяльності членів губревтрибуналу засвідчив відсутність у них досвіду не лише в сфері судочинства чи державного управління, але й в політичній діяльності. Зокрема, до вступу на посади Т. Григоренко займався домашнім господарством, В. Топчий був «паяльщиком по свинцю», Ф. Воловик працював водієм, а Є. Головатенко – кондитером. Лише голова – В. Красноленський мав досвід «партійної роботи»[5, арк. 140; 6, арк. 41-42]. Згодом, 21 червня 1919 р. колегія губревтрибуналу поповнилась 43-річним М. Раппопортом, комуністом, який до цього часу працював в агітаційно-просвітницькому відділі губернського військового комісаріату (далі – губвійськкомату). Таким чином, склад колегії було збільшено до 6 осіб [5, арк. 140; 6, арк. 39, 43]. Загалом, штат губревтрибуналу не був повністю укомплектований. Так, наприклад, на 28 липня 1919 р. він нараховував 41 працівника при 49 штатних посадах [5, арк. 152].

Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що основними критеріями підбору кадрів губревтрибуналом була політична лояльність та приналежність до правлячої партії. Натомість, абсолютно не враховувався рівень освіти, досвід діяльності в сфері судочинства або в органах державної влади і навіть вік. Це суттєво позначалось на діяльності губревтрибуналу формуючи його, загалом, як орган політичної репресії з низьким рівнем організації судочинства.

Член Подільського губревтрибуналу А. Гарін, характеризуючи у 1923 р. його кадровий склад, справедливо відзначав, що «суддями в цих трибуналах були робітники і селяни, не навантажені зведеннями законів, не пройшовши юридичних факультетів, але із солідним стажем революційної боротьби, в'язниць, заслань, тому виконували судові функції, керуючись революційною совістю і соціалістичною правосвідомістю»[14, с. 56].

Варто зауважити, що на відміну від членів губревтрибуналу, деякі працівники канцелярії все ж мали досвід роботи в дореволюційних судових органах. Зокрема, її завідувач – С. Філіпський до встановлення радянської влади працював мировим суддею, помічник секретаря губревтрибуналу С. Наконечний деякий час був на посаді секретаря у мировому суді, конторник Й. Хуторянський до цього займався адвокатурою, а діловод колегії правозаступників В. Чеважевський був членом окружного суду[5, арк. 186-186 зв.].

Однак канцелярії губревтрибуналу не вистачало працівників. Через це, зокрема, конторник Й. Хуторянський, окрім своїх основних обов'язків в різний час виконував роботу завідувача канцелярії, помічника секретаря та діловода, а інший працівник Й. Печенюк, який був реєстратором колегії оснарслідчих, виконував також обов'язки конторника[5, арк. 56-56 зв.; 6, арк. 58, 70]. Поряд з цим, ускладнювали роботу губревтрибуналу неодноразові вимоги військових органів про залучення працівників канцелярії до військової служби (незважаючи на те, що декретом від 17 березня 1919 р. члени революційних трибуналів та оснарслідчі звільнялись від військового призову – В.Г.). Враховуючи, що саме в канцелярії були зосереджені найбільш досвідчені працівники, які мали досвід діяльності в судових органах, були добре обізнані з радянським законодавством та вміли вести діловодство, їх відсутність на робочому місці суттєво уповільнювала роботу установи[4, арк. 40; 5, арк. 66-67, 94-94 зв., 107, 103-103 зв., 120, 151-151 зв.].

Окрім цього, нерідко до губревтрибуналу надходили вимоги губвійськкомату про залучення членів трибуналу, оснарслідчих та працівників канцелярії до роботи у трудових батальйонах. Так, отримавши 11 червня 1919 р. наказ на 12 працівників губревтрибуналу, його голова – В. Красноленський клопотав перед губвійськкоматом про звільнення означених працівників від явки, застерігаючи, що без них трибунал не може функціонувати[5, арк. 111]. Ускладнював роботу й недостатній рівень матеріального забезпечення працівників губревтрибуналу. З цього приводу його керівник упродовж 1919 р. неодноразово звертався в міський продовольчий комітет та в товариство оптових закупок з проханням надати для працівників на пільгових умовах: шкіру для чобіт, тканину для одягу, цукор та інші продукти[5, арк. 159, 185-186, 189-190].

Стосовно ведення провадження у справі, то згідно з Положенням попереднє слідство проводилось особливими народними слідчими. Однак, в окремих випадках ревтрибунали могли розглядати справи без проведення слідства[15, с. 158]. Справи розглядалися публічно в складі 5 членів. Однак, у виняткових випадках, розгляд відбувався в закритих засіданнях. Вироки проголошувались публічно. Справи розглядалися за участі представників обвинувачення та захисту. При вирішенні справ щодо винуватості, оцінюючи докази, члени ревтрибуналів все ж

керувалися внутрішніми переконаннями. При призначенні покарань вони повинні були керуватись декретами радянського уряду, особливо в частині визначення найбільшої та найменшої міри покарання. Оскільки радянське законодавство не регламентувало призначення покарань за різні види злочинів при їх визначенні, ревтрибунали повинні були, насамперед, керуватись інтересами «соціалістичної революції», а вже потім «соціалістичною правосвідомістю» [15, с. 158-159].

Аналізуючи характер справ, розглянутих Подільським губревтрибуналом після його організації в 1919 р., варто відзначити, що серед них справи політичної спрямованості не складали більшості. Таким чином Подільський губревтрибунал не був основним органом в системі репресивних заходів радянської влади в губернії. Адже, загалом, після відновлення радянської влади на Поділлі в 1919 р., її каральна політика була зосереджена, передусім, у Подільській губНК, а губревтрибуналом в перші місяці його функціонування розглядалися переважно справи неполітичного характеру. Зокрема, із 72 справ, що знаходились в провадженні Подільського губревтрибуналу з квітня до початку червня 1919 р. лише 24 стосувались контрреволюції та виступів проти радянської влади. Решту становили посадові, економічні та інші злочини [14, с. 57].

Із справ, запланованих на розгляд в розпорядчому засіданні трибуналу на травень 1919 р., 8 мали посадовий характер, лише 1 справа мала контрреволюційну спрямованість і 1 – стосувалась спекуляції. Ще 14 справ були пов'язані із пограбуваннями, вбивствами, розбоями [5, арк. 40-41].

Подібна тенденція зберігалась і надалі. Зокрема, із справ, розглянутих губревтрибуналом з 11 липня до 8 серпня 1919 р. 9 стосувались розбою, 3 справи мали посадовий характер, лише 2 мали контрреволюційну спрямованість і 1 стосувалась вбивства [5, арк. 194-194 зв.]. Таким чином, РНК РРФСР справедливо відзначав, що на початковому етапі своєї діяльності ревтрибунали мало чим відрізнялись від народних судів, хоча і створювались для розгляду контрреволюційних і найбільш небезпечних злочинів [13, с. 108].

Про вагомійшу роль губНК у проведенні репресій на Поділлі, порівняно із губревтрибуналом, свідчить і протокол за результатами огляду 5 червня 1919 р. вінницької в'язниці, складений спеціально створеною комісією із представників юридичного відділу, колегії оснарслідчих при губревтрибуналі, губкому КП(б)У, ВУНК та губНК. У ньому зазначається, що із 218 ув'язнених лише 18 були засуджені губревтрибуналом, ще 7 рахувались за колегією оснарслідчих при губревтрибуналі. У цей же час більше 80 осіб було ув'язнено за рішеннями губНК. Окрім того, жодному із усіх вищеперерахованих арештованих не було пред'явлено обвинувачення, що було грубим порушенням радянського законодавства [5, арк. 82-84].

Окремо варто розглянути взаємодію Подільського губревтрибуналу і губНК. Незважаючи на те, що вони співпрацювали у боротьбі з антирадянськими виступами та повстаннями, ця взаємодія часто ускладнювала роботу губревтрибуналу та шкодила їй. Це пояснювалося тим, що діяльність губНК на відміну від губревтрибуналу, який намагався дотримуватись радянської законності (хоч і в обмеженій формі), носила явно репресивний характер. До того ж, губНК часто перевищувала свої повноваження та втручалась в діяльність губревтрибуналу.

Так, зокрема, етапування арештованих із губНК в губревтрибунал часто не супроводжувалось передачею справ засуджених [5, арк. 132, 134]. Крім того, губревтрибунал 7 серпня 1919 р. скаржився в губвиконком, що справи які надходять із губНК в губревтрибунал, не мають «обвинувальних матеріалів» [5, арк. 172 зв.]. Однак, як виявилось, навіть ті справи, що залишались у провадженні губНК не містили обвинувальних висновків. Це підтверджує, справа ув'язненого губНК в травні 1919 р. В. Смолянського, який 14 червня був змушений звертатись в губревтрибунал з проханням пояснити в чому його обвинувачує губНК [5, арк. 174, 175 зв., 177].

Не сприяли налагодженню взаємовідносин самовільні вилучення губНК ув'язнених які рахувались утриманням за губревтрибуналом. Зокрема, 30 травня 1919 р. ув'язнені М. Комісаров, П. Бугайов, М. Севестьянов і А. Маковійчук-Матвійчук без відома губревтрибуналу були відправлені із вінницької в'язниці в губНК на допит за її вимогою. У відповідь на це губревтрибунал 24 червня змушений був звертатися в губНК з проханням повідомити, де знаходяться означені в'язні, вказуючи, що вони підлягають поверненню у в'язницю [7, арк. 8-9]. Проте у відповідь ніякої інформації не було отримано. Лише після чергового звернення оснарслідчого О. Назаренко до губНК з проханням все ж повідомити де знаходились ув'язнені, вона 24 липня нарешті повідомила, що вони були звільнені ще 2 червня, а М. Севестьянов був розстріляний [7, арк. 30]. Отже, твердження члена губревтрибуналу А. Гаріна про те, що між губревтрибуналом і губНК був «тісний контакт і найповніший зв'язок» як мінімум не відповідають дійсності [3, с. 191].

Варто відзначити, що нерідко Подільський губревтрибунал використовувався місцевою владою і як один із засобів пропаганди. Підтвердженням є звернення агітаційно-просвітницького відділу губвійськкомату до губревтрибуналу від 14 червня 1919 р. з проханням надати білети

для 15 співробітників, які бажали бути присутнім на засіданні при розгляді справи щодо Нідерландського консульства[5, арк. 112]. Подібне прохання про надання 30 білетів на найближче засідання 18 червня 1919 р. надійшло в губревтрибунал з Вінницького союзу комуністичної робітничої молоді[5, арк. 96].

Практичну діяльність Подільського губревтрибуналу було призупинено після звільнення території Поділля від більшовиків об'єднаними силами Директорії УНР і УГА в серпні 1919 р.[11, с. 215].

Отже, створення та функціонування Подільського губревтрибуналу у 1919 р. відбувалось у складних умовах військово-політичного та організаційного характеру. Ситуацію ускладнювала неналагоджена взаємодія з губНК. Незважаючи на визначені завдання боротьби з контрреволюційними та найбільш небезпечними злочинами, справи такого спрямування не складали більшості у провадженні губревтрибуналу в початковий період його діяльності. Таким чином, означений орган не відігравав основної ролі в системі каральних органів радянської влади на Поділлі, хоча і залишався важливим елементом репресивної політики більшовиків в регіоні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Абдулин Р.С. Формирование и развитие судебного управления в России с 1917 до середины 1990 гг. Курган: Изд-во Курганского гос. ун-та, 2013. 282 с.
2. Вітковський В. М. Ранок повсталого Поділля. Одеса: Маяк, 1988. 224 с.
3. Григорчук П. С., Сергійчук С. Л. Взаємодія революційних трибуналів та надзвичайних комісій в Україні 1918-1922-х рр. XX ст. (за матеріалами Поділля) // Актуальні проблеми вітчизняної і всесвітньої історії. Матеріали I Всеукраїнської наукової конференції. 2001. С. 189–194.
4. ДАВіО, ф. Р-207, оп.6, спр.1. 71 арк.
5. ДАВіО, ф. Р-207, оп.6, спр.107. 200 арк.
6. ДАВіО, ф. Р-207, оп.6, спр.108. 82 арк.
7. ДАВіО, ф. Р-207, оп.6, спр.114. 61 арк.
8. Завальнюк К. В. Провісники волі. Науково-довідкове видання: Літинська райдрукарня, 2005. 352 с.
9. Ленин В. И. Полное собрание сочинений. Т. 36. М: Издательство политической литературы, 1969. 742 с.
10. Логінов О. В., Семенко Л. І. Вінниця у 1917 році. Революція у провінційному місті. Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. 272 с.
11. Нариси історії Поділля. На допомогу вчителю / Баженов Л. В. та ін. Хмельницький: Облполіграфвидав, 1990. 327 с.
12. Павлов Д. Б. Трибунальный этап советской судебной системы. 1917–1922 гг. // Вопросы истории. 2007. № 6. С. 3–16.
13. Сергійчук С. Л. З історії революційних трибуналів в Україні // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2000. Вип 2. С. 106–113.
14. Сергійчук С. Л. Створення та функціонування революційних трибуналів на Поділлі // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2001. Вип 3. С. 54–60.
15. Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Украины. 1919 р. №11 С. 153–164.
16. Судова влада в Україні: історичні витоки, особливості та закономірності розвитку / Бігун В. С. та ін. НАН України. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького; Міжнародна асоціація істориків права. К.: Наукова думка, 2014. 503 с.
17. Черевичний Г. С., Даниленко Р. М. Репресивна діяльність революційних трибуналів в Україні в 1919 р. // Гілея: науковий вісник. 2017. Вип. 119. С. 25–30.

Виталий Гаверищук

Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского
аспирант (Украина)

Организация и деятельность Подольского губернского революционного трибунала в 1919 г.

Аннотация. В статье исследован процесс формирования и деятельности Подольского губернского революционного трибунала в начальный период его существования. Прежде всего, проанализирован организационно-правовой аспект его функционирования. Определены особенности создания данного органа с учетом военно-политической и социально-экономической ситуации на Подолье. Раскрыты особенности

формирования кадрового состава губернского революционного трибунала. Исследован масштаб проведения репрессивной политики революционным трибуналом, определены его взаимосвязь с другими местными репрессивными органами, определено место в системе карательно-репрессивных мер советской власти в регионе.

Ключевые слова: революционный трибунал, Подолье, советский суд, карательно-репрессивные органы, репрессии, чрезвычайные комиссии.

ABSTRACT

Vitalii Havryshchuk

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
postgraduate student (Ukraine)

Organization and activity of the Podilskyi Provincial Revolutionary Tribunal in 1919

The article examines the process of formation and activity of the Podilskyi provincial revolutionary tribunal in the initial period of its activity. First of all, the organizational and legal aspect of its functioning is analyzed. The special status of the revolutionary tribunals in the USSR was noted. It was emphasized that these state bodies considered especially dangerous for the Soviet authorities crimes. The theoretical aspect of their organization and activity in 1919 is partially covered. The legislation regulating the activities of the revolutionary tribunals is distinguished. The process of formation and organization of the tribunal is reflected, taking into account the military-political and socio-economic situation in Podillya. The peculiarities of the formation of the personnel of the provincial revolutionary tribunal are revealed. The educational level of the tribunal staff and their qualifications have been determined. In addition, members of the tribunal's lack of experience in the field of justice are indicated. In contrast, some of the Tribunal's staff have been highly qualified. Personnel changes in the revolutionary tribunal during the initial period of its activity are analyzed. The peculiarities of consideration of cases by this body are investigated. The number and nature of the cases in the Podilsky provincial revolutionary tribunal were determined. It was noted that the revolutionary tribunal in the initial period of its activity dealt mainly with ordinary criminal cases. Particularly dangerous crimes did not make up the majority in its proceedings. On the basis of these data, the extent and nature of the repressive policies pursued by the revolutionary tribunal was determined. Its relationship with other local repressive authorities and its negative impact on the functioning of the Revolutionary Tribunal have been analyzed. In addition, the place of the revolutionary tribunal in the system of punitive and repressive measures of Soviet power in the region is reflected. The material security of the tribunal is also partly described. It is stated that the tribunal used the Soviet power to propagate communist ideas and eliminate the opponents of Soviet power in the region.

Key words: revolutionary tribunal, Podillia, soviet court, punitive and repressive bodies, repression, extraordinary commissions.

REFERENCES

1. Abdulin R.S. Formirovanie i razvitie sudebnogo upravleniya v Rossii s 1917 do serediny 1990 gg. Kurgan: Izd-vo Kurganskogo gos. un-ta, 2013. 282 s.
2. Vitkovskiy V. M. Ranok povstalogo Podillja. Odesa: Majak, 1988. 224 s.
3. Ghryghorchuk P. S., Serghijchuk S. L. Vzajemodija revolucijnykh trybunaliv ta nadzvychajnykh komisij v Ukraini 1918-1922-kh rr. XX st. (za materialamy Podillja) // Aktualni problemy vitchyznjanosti i vsesvitnoji istoriji. Materialy I Vseukrajinskoji naukovoji konferenciji. 2001. S. 189–194.
4. DAViO, f. R-207, op.6. spr.1. 71 ark.
5. DAViO, f. R-207, op.6. spr.107. 200 ark.
6. DAViO, f. R-207, op.6. spr.108. 82 ark.
7. DAViO, f. R-207, op.6. spr.114. 61 ark.
8. Zavaljnjuk K. V. Provisnyky voli. Naukovo-dovidkove vydannja: Litynsjka rajdrukarnja, 2005. 352 s.
9. Lenin V. I. Polnoe sobranie sochinenij. T. 36. M: Izdatelstvo politicheskoy literatury, 1969. 742 s.
10. Loghinov O. V., Semenko L. I. Vinnycja u 1917 roci. Revolucija u provincijnomu misti. Vinnycja: DP «Derzhavna kartografichna fabryka», 2011. 272 s.
11. Narysy istoriji Podillja. Na dopomogu vchytelju / Bazhenov L. V. ta in. Khmeljnycykj: Oblpolighrafvydav, 1990. 327 s.
12. Pavlov D. B. Tribunalnyy etap sovetskoy sudebnoy sistemy. 1917–1922 gg. // Voprosy istorii. 2007. № 6. S. 3–16.

13. Serghijchuk S. L. Z istoriji revolucijnykh trybunaliv v Ukraini // Naukovi zapysky VDPU im M. Kocjubynskogho. 2000. Vyp 2. S. 106–113.
14. Serghijchuk S. L. Stvorennja ta funkcionuvannja revolucijnykh trybunaliv na Podilli // Naukovi zapysky VDPU im. M. Kocjubynskogho. 2001. Vyp 3. C. 54–60.
15. Sobranie uzakonenyj i rasporyazhenij Raboche-krestyanskogo pravitelstva Ukrainy. 1919 r. №11. S. 153–164.
16. Sudova vlada v Ukraini: istorychni vytoky, osoblyvosti ta zakonornosti rozvytku / Bighun V. S. ta in. NAN Ukrainy. Instytut derzhavy i prava im V. M. Koreckogho; Mizhnarodna asociacija istorykiv prava. K.: Naukova dumka, 2014. 503 s.
17. Cherevychnyj Gh. S., Danylenko R. M. Represyvna dijalnistj revolucijnykh trybunaliv v Ukraini v 1919 r. // Ghileja: naukovyj visnyk. 2017. Vyp. 119. S. 25–30.

Статтю надіслано до редколегії 08.09.2019 р.
Статтю рекомендовано до друку 30.10.2019 р.

УДК 94(477) «1944/1954»

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-30-49-54>

Тетяна Школьнікова

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
аспірант (Україна)

Основні проблеми відбудови медичних закладів Вінниччини в другій половині 1940-х – початку 1950-х рр.

Анотація. У статті висвітлено проблеми відбудови, становлення та функціонування системи охорони здоров'я Вінницької області в перше повоєнне десятиріччя. Аналізуючи роботу лікувальної мережі області, автор відзначає ефективність її діяльності, результатом якої було суттєве покращення якості наданих медичних послуг населення краю.

Ключові слова: Вінниччина, область, медицина, охорона здоров'я, відбудова, лікарня.

У сучасних умовах українська держава і суспільство взяли курс на інтеграцію в структури ЄС, що так само вимагає кардинального реформування багатьох сфер державного і суспільного життя в напрямку наближення їх до європейських стандартів. Ключова роль в цьому процесі відводиться медицині, адже саме реформування цієї сфери потребує зміни мислення та застарілих стереотипів, а також використання новітніх підходів до організації охорони здоров'я сучасного українського населення. У зв'язку з цим важливим є врахування позитивного вітчизняного досвіду організації медичної сфери попередніх періодів, що дасть нам можливість уникнути повторення помилок минулого. Значною мірою це стосується післявоєнних років, для яких, з одного боку, було характерним відновлення роботи лікувальних та допоміжних закладів, а з іншого боку – ми вбачаємо цілий ряд невирішених проблем, з якими зіштовхнулася тогочасна командно-адміністративна система. Особливо яскраво всі ці процеси можна прослідкувати на прикладі Вінницької області, яка тоді відносилася до числа регіонів, що найбільше постраждали від нацистської окупації.

Проблема відбудови медичних закладів у системі охорони здоров'я України досліджуваного періоду знайшла часткове відображення у працях науковців. Так, окремі аспекти відбудови мережі охорони здоров'я, кадрового забезпечення медичних установ своє висвітлені у дослідженнях М. Васютинського, В. Стаховича [1]. Досягнення охорони здоров'я в республіці досліджували П. Шупик [8], П. Грабовський [2], В. Гиріна [12]. Становище медичної науки і охорони здоров'я в УРСР вивчав А. Романенко [13]. Загальні історичні процеси, що стосувалися розвитку охорони здоров'я як в Україні загалом, так і на Вінниччині зокрема, проаналізовано в працях Л. Лекарева [11], О. Латиша [10], О. Ісайкіна [9] та інших.

У своїй статті автори поставили за мету розкрити основні проблеми повоєнної відбудови системи охорони здоров'я Вінниччини, визначити ефективність її роботи і вплив на рівень здоров'я населення.

Важливою складовою, яка характеризує повсякденне життя населення, є система медичного обслуговування. Особливо ця проблема стала гострою в умовах другої світової війни. З цього приводу слід зазначити, що Вінниччина відноситься до числа українських областей, населення якої найбільше постраждало від нацистської та румунської окупації.